

Insolvens- och utsökningsrätt

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 31 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2009 om olika insolvens- och utsökningsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller utmätning av bostäder, överskudsättning, s.k. bil-målvakter, förbehållsbeloppet vid utmätning, bankers uppsägning av lån, betalningstider i näringslivet, översyn av insolvensrätten och konkurstillsyn.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisning till pågående arbete. Merparten av motionsyrkandena behandlas i förenklad ordning. I de fallen hänvisar utskottet till tidigare under valperioden gjorda ställningstaganden.

I betänkandet finns 3 reservationer och 1 särskilt yttrande.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Utskottets överväganden	4
Utmätning av bostäder	4
Överskuldsättning	7
Motioner som beretts förenklat	12
Reservationer	13
1. Utmätning av bostäder, punkt 1 (s, v, mp)	13
2. Överskuldsättning, punkt 2 (s)	13
3. Överskuldsättning, punkt 2 (v)	15
Särskilt yttrande	17
Motioner som beretts förenklat, punkt 3 (s, v, mp)	17
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	18
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utmätning av bostäder

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:C267, 2009/10:C276 yrkande 17, 2009/10:C403 och 2009/10:C483 yrkande 16.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. Överskultsättning

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:C210, 2009/10:C215 yrkande 1, 2009/10:C223, 2009/10:C236, 2009/10:C276 yrkandena 12–14 och 16, 2009/10:C311, 2009/10:C347 och 2009/10:So619 yrkande 28.

Reservation 2 (s)

Reservation 3 (v)

3. Motioner som beretts förenklat

Riksdagen avslår motionerna 2009/10:Sk231 yrkandena 2 och 3, 2009/10:C219, 2009/10:C238, 2009/10:C276 yrkandena 18 och 19, 2009/10:C317, 2009/10:C363, 2009/10:C383, 2009/10:C385, 2009/10:C406, 2009/10:C408, 2009/10:C412, 2009/10:C447, 2009/10:C459 och 2009/10:C473.

Stockholm den 15 december 2009

På civilutskottets vägnar

Carina Moberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Moberg (s), Inger René (m), Ewa Thalén Finné (m), Johan Löfstrand (s), Eva Bengtson Skogsberg (m), Lennart Pettersson (c), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Christine Jönsson (m), Gunnar Sandberg (s), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Lars Tysklind (fp), Jan Lindholm (mp), Katarina Brännström (m) och Fredrik Lundh (s).

Utskottets överväganden

Inledning

I betänkandet behandlar utskottet 31 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 2009 om olika insolvens- och utsökningsrättsliga frågor. Motionsyrkandena gäller utmätning av bostäder, överskudsättning, s.k. bil-målvakter, förbehållsbeloppet vid utmätning, bankers uppsägning av lån, betalningstider i näringslivet, översyn av insolvensrätten och konkurstill-syn. Förslagen i motionerna finns i *bilagan*.

Utmätning av bostäder

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utmätning av bostäder. Utskottet hänvisar till innehållet i gällande rätt och pågående arbete.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Bakgrund

Den 1 januari 2008 trädde nya regler i kraft som rör utmätningsförfarandet hos Kronofogdemyndigheten i enskilda mål, dvs. mål som gäller verkstäl-lighet av privaträttsliga fordringar. Sedan den 1 januari 2008 finns en enhetlig reglering av tillgångsundersökningar och handläggningen är inte tidsbegränsad (prop. 2006/07:34, bet. CU15, rskr. 128).

Bestämmelser om utmätning finns i utsökningsbalken. Enligt 4 kap. 2 § är möjligheterna att få utmätning inte begränsade till vissa speciella till-gångar.

Av hänsyn till gäldenärens behov eller av andra skäl gäller emellertid en rad undantag för utmätning. Bestämmelser om sådana finns bl.a. i 5 kap. Från utmätning undantas enligt 1 § 6 bostadsrätt till lägenhet som är gäldenärens stadigvarande bostad om inte gäldenären när han köpte lägenheten åsidosatte tillbörlig hänsyn till sina borgenärer eller det med hänsyn till gäldenärens behov och bostadsrättens värde är oskäligt att bostadsrätten undantas från utmätning. När gäldenären har familj bestäms enligt 2 § vad som får undantas med skälig hänsyn även till vad familjen brukar eller behöver. Av 13 § följer att bestämmelserna om utmätningför-bud i bl.a. 1 och 2 §§ inte hindrar att egendom som avses där utmäts för fordran som är förenad med t.ex. panträtt.

Någon bestämmelse om undantag från utmätning av fast egendom som tjänar som gäldenärens stadigvarande bostad finns inte.

Enligt 4 kap. 3 § krävs för att utmätning ska få ske att utmätningen kan beräknas ge ett överskott som gör åtgärden försvarlig. Vidare stadgas att av utmätningsbar egendom bör i första hand tas i anspråk sådan tillgång som kan användas till fordringens betalning med minsta kostnad, förlust eller annan olägenhet för gäldenären.

Motionerna

Egon Frid m.fl. (v) anför i motion C276 att sedan den 1 januari 2008 gör Kronofogdemyndigheten alltid en fullständig undersökning av den skuldsattes tillgångar, vilket innebär att även gäldenärens bostad ingår oberoende av skuldens storlek. Det är fullständigt orimligt att gäldenärer riskerar att bli hemlösa för små skulder. Någon form av skälighetsprövning måste göras. Enligt motionärerna måste en översyn snarast göras för att förhindra att gäldenärer avhyses från sina bostäder för relativt små skuldbelopp. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll (yrkande 17).

Även Carina Moberg m.fl. (s) anför i motion C483 att förändringarna den 1 januari 2008 syftade till att förenkla utmätningsförfarandet, men att det innebär att även de med mycket små skulder riskerar att få sina bostäder utmätta. Tryggheten för skuldsatta har försämrats på ett orimligt sätt och det gäller inte minst barnens rätt till tryggt boende. Vid fråga om avhysningar av barnfamiljer måste lagen ge skydd för barnen till dess en tillfredsställande lösning finns för barnfamiljen. Det är nödvändigt att snarast se över utsökningsbalken för att trygga boendet i bostadsrätt eller egendom. Ett tillkännagivande yrkas i enlighet härmed (yrkande 16).

Birgitta Eriksson och Catharina Bråkenhielm (båda s) anför i motion C267 att försäljningar av människors hem kan framtvingas av relativt små skuldbelopp. När det gått så långt att en exekutiv auktion inte kan undvikas måste gäldenärens skydd bli bättre än i dag. Det behövs då någon form av nedre beloppsgräns för försäljning av bostaden eller något slags garanti mot att ett hem slumpas bort för ett för lågt pris. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll.

Otto von Arnold (kd) anför i motion C403 att när det gäller utmätning av bostäder måste så långt möjligt vräkningar undvikas och inga barn ska vräkas. Ett tillkännagivande yrkas i enlighet med detta.

Frågesvar

I ett frågesvar den 31 augusti 2009 om exekutiva auktioner av bostäder anförde finansminister Anders Borg bl.a. följande (svar på fråga 2008/09:1163).

De regler som ger borgenärer möjlighet att driva in skulder som inte betalas måste balanseras mot gäldenärernas behov av skydd och rättssäkerhet. All utmätning ska föregås av en bedömning av om åtgärden är försvarlig. Enligt bestämmelserna i utsökningsbalken ska i första hand utmätning ske av sådan egendom att minst skada orsakas för gäldenären. Kronofogden försöker också i det längsta undvika att utmäta bostäder. Det är bara om annan utmätningsbar egendom saknas, eller

om den inte räcker till för att betala skulden, som bostaden utmäts. Kronofogdemyndigheten måste således i varje enskilt fall göra en bedömning av om det är försvarligt att utmäta en gäldenärs bostad.

Jag anser därför inte att det finns skäl att nu vidta några åtgärder. Däremot finns det alltid anledning att följa utvecklingen på det utsökningsrättsliga området.

Pågående arbete

I februari 2007 presenterade regeringen en strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden (regeringsbeslut den 1 februari 2007, dnr S2007/1118/ST). Strategin löper under åren 2007–2009. Syftet är att skapa en struktur som tydliggör att många aktörer på såväl nationell och regional som lokal nivå har ett ansvar och en roll att spela i arbetet mot hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden. Strategin innebär en ambitionshöjning genom att den anger en tydlig handlingsinriktning, ett brett angreppssätt och ett tydligt gemensamt arbete. Strategin omfattar fyra mål för det fortsatta arbetet. Ett av målen innebär att antalet vräkningar ska minska och att inga barn ska vräkas.

I strategin fick Socialstyrelsen i uppdrag att i samråd med ett antal andra myndigheter leda och koordinera ett fortsatt arbete mot hemlöshet samt motverka vräkning och hemlöshet bland barn. I april 2008 presenterade Socialstyrelsen vägledningen Vräkningsförebyggande arbete – Stöd till socialtjänsten och andra aktörer. Syftet med vägledningen är att ge kommunerna stöd i att utveckla och säkra rutinerna i arbetet med att motverka vräkning, särskilt för barnfamiljer (lägesbeskrivning 2008-131-18).

En slutrapport ska lämnas av Socialstyrelsen senast den 1 juli 2010.

Utskottets ställningstagande

Liksom finansministern anser utskottet att de regler som ger borgenärer möjlighet att driva in skulder som inte betalas måste balanseras mot gäldenärens behov av skydd och rättssäkerhet. Enligt bestämmelserna i utsökningsbalken ska all utmätning föregås av en bedömning av om åtgärden är försvarlig, och i första hand ska utmätning ske av sådan egendom att minst skada orsakas för gäldenären. Som redovisats ovan har finansministern uttalat att det inte finns skäl att nu vidta några åtgärder, men att det däremot alltid finns anledning att följa utvecklingen på det utsökningsrättsliga området.

I sammanhanget vill utskottet också peka på regeringens ovan redovisade strategi för att motverka hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden samt att ett av målen innebär att antalet vräkningar ska minska och att inga barn ska vräkas. Denna strategi och målsättning ligger helt i linje med motionsönskemålen.

Med det anförda är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionerna C267, C276 yrkande 17, C403 och C483 yrkande 16, varför de bör avslås.

Överskultsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med olika förslag på åtgärder mot överskultsättning. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservationerna 2 (s) och 3 (v).

Bakgrund

Genom skultsaneringslagen (1994:334), som trädde i kraft den 1 juli 1994, infördes en möjlighet för fysiska personer att under vissa förutsättningar helt eller delvis befrias från en övermäktig skultbörda. Lagen kom till mot bakgrund av den överskultsättning som drabbade många enskilda under 1980- och 1990-talen. Från och med den 1 januari 2007 har en ny skultsaneringslag ersatt 1994 års lag (prop. 2005/06:124, bet. LU35, rskr. 286, SFS 2006:548). Skultsanering enligt skultsaneringslagen går ut på att gäldenären helt eller delvis befrias från ansvar för betalningen av de skulter som omfattas av skultsaneringen.

Bestämmelser om preskription av fordringar finns i preskriptionslagen (1981:130). Enligt 8 § innebär preskription att borgenären förlorar rätten att kräva ut sin fordran. Preskription av en huvudfordran omfattar även fordran på ränta och annan tilläggförpliktelse samt fordran på grund av borgen. En fordran preskriberas, enligt 2 §, tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen dessförinnan avbryts. Preskriptionstiden är dock tre år för fordran mot en konsument, om fordringen avser en vara, tjänst eller annan nyttighet som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har tillhandahållit konsumenten för huvudsakligen enskilt bruk.

Bestämmelser om verkställighet av domstols dom eller annan exekutionstitel finns i utsökningsbalken. I 3 kap. 1 § regleras på grund av vilka exekutionstitlar som verkställighet får äga rum. Invändningar mot verkställighet regleras i 21 §. Enligt bestämmelsen får verkställighet inte äga rum om svaranden visar att han eller hon har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse som ansökningen om verkställighet avser. Det samma gäller om svaranden till kvittning åberopar fordran som har fastställts genom exekutionstitel vilken får verkställas eller som grundas på skultdebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, och i övrigt förutsättningar för kvittning föreligger. Gör svaranden gällande att annat förhållande som rör parternas mellanhavanden utgör hinder mot verkställighet och kan invändningen inte lämnas utan avseende, får verkställighet inte äga rum. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att frågan om preskription beaktas som hinder mot verkställighet endast efter invändning från svarandens sida (prop. 1980/81:9 s. 1085 f.).

Bestämmelser om vilken ränta som den som försummat att betala en skuld i rätt tid är skyldig att betala för tiden efter förfallodagen till dess betalning sker, s.k. dröjsmålsränta, finns i räntelagen (1975:635). Lagen gäller i den mån inte annat är avtalat eller utfäst eller särskilt föreskrivet enligt 1 § andra stycket. För det fall annat inte gäller enligt 1 § andra stycket ska enligt 6 § dröjsmålsräntan beräknas för år efter en räntefot som motsvarar den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § med ett tillägg av 8 procentenheter. Referensräntan fastställs enligt 9 § för varje kalenderhalvår genom särskilt beslut av Riksbanken. Har en gäldenär på grund av sjukdom, arbetslöshet eller annan liknande omständighet som han eller hon inte har kunnat råda över varit förhindrad att betala i rätt tid och skulle en skyldighet att utge full ränta med anledning av dröjsmålet med hänsyn härtill vara oskälig, får enligt 8 § den ränta som annars skulle utgå jämkas.

I 7 kap. utskökningsbalken finns bestämmelser om utmätning av lön. Lön får enligt 4 § tas i anspråk genom utmätning endast till den del den överstiger vad gäldenären behöver för sitt och familjens underhåll samt till fullgörande av betalningsskyldighet mot annan som har företrädare vid löneutmätning. Enligt 5 § bestäms den del av gäldenärens lön som inte får tas i anspråk genom utmätning (förbehållsbeloppet) med ledning av ett normalbelopp som innefattar alla vanliga levnadskostnader utom bostadskostnad.

Motionerna

Frågor om skuldsanering behandlas i fyra motioner.

Ann-Christin Ahlberg (s) anför i motion C210 att en ny lag infördes den 1 januari 2007 för att påskynda processen att söka och få skuldsanering och att arbete i Regeringskansliet pågår med dessa frågor. Motionärens uppfattning är att den nuvarande processen måste förbättras och speciellt viktigt är det när det gäller barnfamiljer. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet härmed.

Annelie Enochson (kd) föreslår i motion C215 ett tillkännagivande om att regeringen ska lägga fram lagförslag som innebär att skuldsanering ska kunna beviljas på väsentligt kortare tid än i dag (yrkande 1, delvis).

I motion C223 av Anneli Särnblad och Kurt Kvarnström (båda s) föreslås ett tillkännagivande om att se över skuldsaneringslagens regler när det gäller betydelsen av vissa faktorer såsom ålder och sjukdom. Motionärerna anser att det är rimligt att en person som är gammal eller svårt sjuk och beviljas skuldsanering kan få en lägre återbetalningsgrad än i normalfallet, eller i annat fall en mer förmånlig behandling av sitt ärende med hänsyn till individuella faktorer.

Raimo Pärssinen (s) föreslår i motion C236 ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en översyn av reglerna för beräkning av förbehållsbeloppet vid skuldsanering. Motionären menar bl.a. att barnbidrag inte borde räknas som inkomst vid bestämmande av förbehållsbelopp.

I två motioner behandlas olika frågor om preskription.

Egon Frid m.fl. (v) begär i motion C276 att regeringen lägger fram lagförslag som innebär dels att en absolut preskriptionstid för civilrättsliga fordringar gentemot privatpersoner införs (yrkande 12), dels att Kronofogdemyndigheten självant ska kunna pröva frågan huruvida en fordran som omfattas av en ansökan om verkställighet är preskriberad (yrkande 13).

I motion C215 föreslår Annelie Enochson (kd) ett tillkännagivande om att regeringen ska lägga fram lagförslag som innebär att det införs en absolut preskriptionstid för civilrättsliga fordringar (yrkande 1, delvis).

Frågor i övrigt om åtgärder mot överskuldssättning behandlas i fyra motioner.

Egon Frid m.fl. (v) begär i motion C276 att regeringen ska lägga fram lagförslag som innebär att det införs ett tak för högsta tillåtna räntesats när det gäller konsumtionskrediter (yrkande 14). Motionärerna anser bl.a. att dröjsmålsräntan bör begränsas. Vidare begärs ett tillkännagivande om att det ska göras en översyn av utsökningsbalken (yrkande 16).

I motion C311 anför Karl Gustav Abramsson (s) att det behövs en förenkla löneutmätning som sätter mindre press på gäldenärerna och skapar motivation för minskad skuldsättning, då löneutmätningen i dag är alltför betungande och pågår i flera års tid. Gäldenärerna måste motiveras att öka sina inkomster eller att minska sina kostnader. Löneutmätningar kan ske utifrån schabloniserade beräkningar i stället. Ett tillkännagivande yrkas i enlighet härmed.

Jörgen Johansson (c) anser i motion C347 att det måste till en nationell samordning för att samhällsproblemet med överskuldssättning ska kunna lösas. Mot den bakgrunden bör regeringen skyndsamt utveckla ett åtgärdsprogram för att minimera effekterna av överskuldssättning för såväl den enskilde som samhället. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed.

Även Ylva Johansson m.fl. (s) förespråkar i motion So619 ett tillkännagivande om att regeringen bör ta fram en samlad redovisning av de mest skuldsattas situation och föreslå åtgärder (yrkande 28). Enligt motionärerna kräver problemet med överskuldssättning ytterligare initiativ från samhällets sida, inte minst ur ett ungdomsperspektiv.

Myndighetsrapporter m.m.

Konsumentverket fick i regleringsbrevet för 2002 i uppdrag att närmare analysera orsakerna till och uppkomsten av skuldfällor och föreslå åtgärder för att begränsa problemen med överskuldssättning. Arbetet redovisades i promemorian Överskuldssättning – Omfattning, orsaker och förslag till åtgärder (2003:4). I rapporten föreslår Konsumentverket ett antal åtgärder för att begränsa problemen med överskuldssättning.

Skatteverket fick i regleringsbrevet för 2004 i uppdrag att analysera de problem som leder till att personer har svårt att komma ur sin skuldsituation och som till följd av detta riskerar att bli s.k. evighetsgäldenärer samt att lämna förslag till åtgärder. I december 2004 redovisade verket uppdraget genom en skrivelse i vilken man pekar på ett antal möjliga åtgärder

som skulle kunna bidra till att minska antalet evighetsgäldenärer hos Kronofogdemyndigheten. De punkter som verket tar upp är följande. • Preskriptionsreglerna för civilrättsliga fordringar ges en liknande utformning som för det allmännas fordringar, dvs. en absolut preskription. • I utsökningsbalken införs regler som sätter en borte gräns för hur länge indrivning av skulder vid Kronofogdemyndigheten över huvud taget får ske. • I utsökningsbalken införs regler som innebär att frågan om preskription av en fordran kan komma under prövning även om gäldenären inte gjort invändning härom. • Krediteringsreglerna vid indrivning ändras så att exempelvis kapital krediteras före ränta. • Ett rätetäk vid indrivning införs.

Under 2006 fick en arbetsgrupp med deltagare från Kronofogdemyndigheten och Skatteverket i uppdrag att öka kunskapen om överskuldsättning. Det främsta syftet med uppdraget var att ta reda på de bakomliggande orsakerna till att vissa betalar sina skulder och andra inte. Fokus för arbetet var att öka kunskapen för att på så sätt påverka existerande sätt att tänka. Arbetet redovisades i januari 2008 i rapporten Alla vill göra rätt för sig (2008:1).

Kronofogdemyndigheten fick i regleringsbrevet för 2008 i uppdrag att i samråd med Konsumentverket identifiera risker för och orsaker till överskuldsättning hos ungdomar. I uppdraget ingick att lämna förslag till åtgärder, inklusive behov av förändrad lagstiftning, för att förhindra att ungdomar hamnar i överskuldsättning. Uppdraget har redovisats i rapporten Överskuldsättning och ekonomiska problem bland ungdomar – En kartläggning av risker (2008:3).

Under 2008 fick vidare en arbetsgrupp inom Kronofogdemyndigheten i uppdrag att utforma ett förslag till en ny lagstiftning för löneutmätning. Arbetsgruppens förslag redovisades i juli 2009 i rapporten Förenklad löneutmätning (2009:3). Enligt förslaget ska det sättas mindre press på gäldenärerna, och dessa ska motiveras till en minskad skuldsättning; en schabloniserad metod för beräkning av utmätnings- och förbehållsbelopp ska användas.

2007 års insolvensutredning

2007 års insolvensutredning föreslår i delbetänkandet Vägen tillbaka för överskuldsetta (SOU 2008:82) bl.a. följande ändringar i skuldsaneringslagen. Skuldernas ålder ska inte längre beaktas särskilt vid den allmänna skälighetsbedömningen vid skuldsanering. Det grundläggande krav på gäldenärens ekonomiska situation som i dag ställs för att skuldsanering ska bli aktuell bör inte sänkas till insolvens i konkurslagens mening. Skuldsanering ska kunna komma i fråga om gäldenären är på obestånd och så skuldsatt att han eller hon kan antas sakna förmåga att betala sina skulder inom de närmaste åren. Det s.k. kvalificerade insolvensrekvisitet bör ta sikte på en mer kortsiktig prognos än den som görs enligt gällande rätt. Den betalningsplan som ska bestämmas vid en skuldsanering ska som huvudregel löpa under tre år. En ansökan om omprövning av skuldsaner-

ing med anledning av väsentligt förbättrade förhållanden ska, i stället för vad som gäller för närvarande, ges in inom tre år. Betalningsplanens löptid ska kunna förlängas till som längst fem år. Utredaren har inom ramen för uppdraget även övervägt andra åtgärder mot överskuldsättning, bl.a. rörande f.d. näringsidkare.

När det gäller frågan om att införa en absolut eller yttersta preskriptionsfrist är utredarens bedömning att resultatet av ändringarna i skuldsaneringslagen bör avvaktas innan det kan bli aktuellt att ytterligare överväga ett regelverk för absolut preskription av civilrättsliga fordringar. Regler av detta slag bör således för närvarande inte komma i fråga. Utredaren bedömer vidare att en regel om att preskription ska beaktas ex officio av Kronofogdemyndigheten bör bli föremål för överväganden i samband med den kommande översynen av utsökningsbalken. Regler om räntetak av olika slag bör, enligt utredarens bedömning, inte införas. Utredaren bedömer inte heller att regler om tidsgränser för indrivning bör införas.

Betänkandet har remissbehandlats, och enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår arbete med en lagrådsremiss. Avsikten är att en proposition ska lämnas till riksdagen under våren 2010.

Ytterligare pågående arbete

Kronofogdemyndighetens rapport om en förenklad löneutmätning (2009:3) har enligt uppgift från Justitiedepartementet varit föremål för visst samråd med departementet. Rapporten har remissbehandlats, och enligt departementet pågår nu arbete med en lagrådsremiss. En proposition är planerad att avlämnas till riksdagen under 2010.

Justitiedepartementet har även uppgett att regeringen planerar att ta initiativ till en mer allmän översyn av utsökningsbalken.

Utskottets ställningstagande

Långvarig överskuldssättning skapar sociala problem och utanförskap, vilket i sin tur leder till kostnader för samhället. Det är därför angeläget att lagstiftningen har den samhällsekonomiskt mest effektiva utformningen.

De frågeställningar som tas upp i de nu aktuella motionerna om överskuldssättning har till stor del varit föremål för överväganden av 2007 års insolvensutredning i delbetänkandet Vägen tillbaka för överskuldssatta (SOU 2008:82) och i den rapport som Kronofogdemyndigheten lämnat om utmätning av lön (2009:3). Dessa är föremål för beredning inom Regeringskansliet. Därutöver har regeringen aviserat en mer allmän översyn av utsökningsbalken.

Utskottet anser att resultatet av det pågående och aviserade arbetet inom Justitiedepartementet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna C210, C215 yrkande 1, C223, C236, C276 yrkandena 12–14 och 16, C311, C347 och So619 yrkande 28.

Motioner som beretts förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsförslag efter beredning i förenklad ordning.

Jämför särskilt yttrande (s, v, mp).

I motioner från 2009 års allmänna motionstid har väckts förslag som rör s.k. bilmålvakter, förbehållsbeloppet vid utmätning, bankers uppsägning av lån, betalningstider i näringslivet, översyn av insolvensrätten och konkurs-tillsyn. Motsvarande eller i allt väsentligt motsvarande motionsförslag har utskottet behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkande 2008/09:CU26, och riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionsyrkandena. Utskottet står fast vid sina senaste ställningstaganden, och det föreligger inte heller andra skäl att åter behandla motionerna i vanlig ordning. Motionerna avstyrks.

Reservationer

1. Utmätning av bostäder, punkt 1 (s, v, mp)

av Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Hillevi Larsson (s), Gunnar Sandberg (s), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Jan Lindholm (mp) och Fredrik Lundh (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:C267, 2009/10:C276 yrkande 17, 2009/10:C403 och 2009/10:C483 yrkande 16.

Ställningstagande

När det gäller utmätning av bostäder där det bor en barnfamilj anser vi liksom motionären bakom motion C483 att lagstiftningen måste skydda barnen till dess att en annan bostad finns för familjen. Barnens bästa måste alltid komma i främsta rummet. Enligt vår uppfattning måste utmätning av en bostad komma i fråga endast när alla andra alternativ prövats. Det gäller såväl bostadsrätter som egnahem. De lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2008 och som innebär att Kronofogdemyndigheten alltid gör en fullständig undersökning av den skuldsattes tillgångar har i vissa fall lett till orimliga resultat. Till exempel har dyra bostadsrätter utmätts för relativt små skulder, och stora delar av bohaget har utmätts. Det är därför nödvändigt att snarast se över utskölningsbalken för att trygga boendet i bostadsrätt eller egnahem. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna C267, C276 yrkande 17, C403 och C483 yrkande 16 som sin mening ge regeringen till känna.

2. Överskudsättning, punkt 2 (s)

av Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Hillevi Larsson (s), Gunnar Sandberg (s), Eva Sonidsson (s) och Fredrik Lundh (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2009/10:C210, 2009/10:C223, 2009/10:C236, 2009/10:C311 och 2009/10:So619 yrkande 28 och avslår motionerna 2009/10:C215 yrkande 1, 2009/10:C276 yrkandena 12–14 och 16 samt 2009/10:C347.

Ställningstagande

Följderna av att vara skuldsatt kan beskrivas i termer som maktlöshet, underläge, ensamhet, social utsatthet och inte minst ovärdig behandling vid kontakter med fordringsägare, sociala myndigheter m.fl. Tyvärr hamnar människor ibland i en fruktansvärt svår situation, och de vet inte hur de ska komma ur sin skuldfälla. Den nya skuldsaneringslagen är ett steg i rätt riktning, men fortfarande har man inte löst problemen för de s.k. evighetsgäldenärerna.

Överskudsättning är ett stort och växande problem. I en tid med stigande arbetslöshet och försämrad ekonomi för hushållen ökar risken för att allt fler blir överskudsatta.

2007 års insolvensutredning har i sitt delbetänkande Vägen tillbaka för överskudsatta (SOU 2008:82) föreslagit lättnader i skuldsaneringslagen. Vi anser att utredningens förslag till ändringar i skuldsaneringslagen är bra, men enligt vår mening kräver problemet med överskudsättning ytterligare initiativ från samhällets sida, inte minst sett ur ett ungdomsperspektiv. Enligt vår mening bör därför regeringen ta fram en samlad redovisning av de mest skuldsattas situation och föreslå åtgärder. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad gäller förslagen i motionerna C223 och C236 om ändringar i skuldsaneringsförfarandet anser vi, liksom motionärerna i motion C223, att det finns starka skäl för regeringen att se över möjligheterna att vid beslut om skuldsanering ta hänsyn till faktorer såsom ålder och sjukdom. Det är rimligt att en person som är gammal eller svårt sjuk och beviljas skuldsanering skulle kunna få t.ex. ett lägre återbetalningsbelopp än i normalfallet. Regeringen bör också, som föreslås i motion C236, se över reglerna för beräkning av förbehållsbeloppet vid skuldsanering. Det får ankomma på regeringen att ta initiativ till en översyn av den problematik som aktualiserats i de nämnda motionerna.

I motion C311 föreslås en förenklad löneutmätning. Vi anser liksom motionären att det behövs ett förenklat system som sätter mindre press på gäldenärerna och skapar motivation för minskad skuldsättning. Gäldenärerna måste motiveras att öka sina inkomster eller att minska sina kostnader. Löneutmätning bör därför ske utifrån schabloniserade beräkningar. En förenklad och schabloniserad löneutmätning, i likhet med det förslag som en arbetsgrupp inom Kronofogdemyndigheten lämnat, bör införas. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförs ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna C210, C223, C236, C311 och So619 yrkande 28 samt med avslag på motionerna C215 yrkande 1, C276 yrkandena 12–14 och 16 och C347, tillkännage för regeringen.

3. Överskultsättning, punkt 2 (v)

av Egon Frid (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2009/10:C276 yrkandena 12–14 och 16 samt avslår motionerna 2009/10:C210, 2009/10:C215 yrkande 1, 2009/10:C223, 2009/10:C236, 2009/10:C311, 2009/10:C347 och 2009/10:So619 yrkande 28.

Ställningstagande

I en marknadsekonomi med ett utvecklat creditsystem finns alltid en risk för att enskilda personer ska råka illa ut till följd av överskultsättning. Enligt Kronofogdemyndighetens rapport Alla vill göra rätt för sig (2008:1) är ca 400 000 personer överskultsatta. Det handlar ofta om personer som inte har förmått att betala sina räkningar till följd av oförutsebara händelser, som arbetslöshet, långtidssjukskrivningar etc. Konsumtionskrediter är en vanlig orsak till överskultsättning. Många överskultsatta har även offentligt rättsliga skulder, t.ex. obetalda fordringar på underhållsstöd. Många av de personer som finns i Kronofogdemyndighetens register torde vara, eller löpa stor risk för att bli, s.k. evighetsgäldenärer. Visserligen finns det möjlighet att ansöka om skultsanering, men det är långt ifrån alla gäldenärer som uppfyller de villkor som gäller för att ansökan ska beviljas. Överskultsättning leder också till ökad risk för social utslagning.

2007 års insolvensutredning har i sitt delbetänkande Vägen tillbaka för överskultsatta (SOU 2008:82) föreslagit lättnader i skultsaneringslagen, vilket är ett steg i rätt riktning för att förbättra de skultsattas situation. Utredaren har däremot inte ansett det aktuellt att i nuläget föreslå ett regelverk för absolut preskription av civilrättsliga fordringar eller en regel om att preskription ska beaktas självmant av Kronofogdemyndigheten. Inte heller har utredaren ansett att regler om rätetetak bör införas.

Jag anser att det är angeläget att regeringen med kraft tar itu med de stora problem som överskultsättningen orsakar. Mot denna bakgrund anser jag, liksom motionärerna i motion C276, att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att det införs en absolut preskriptionstid för civilrättsliga fordringar gentemot privatpersoner, lagförslag som innebär att Kronofogdemyndigheten självmant ska kunna pröva

frågan om en fordran som omfattas av en ansökan om verkställighet är preskriberad och lagförslag som innebär att det införs ett tak för högsta tillåtna räntesats när det gäller konsumtionskrediter. Vad gäller frågan om en översyn av utsökningsbalken anser jag att regeringen omgående bör besluta direktiv till en utredning.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion C276 yrkandena 12–14 och 16 samt med avslag på motionerna C210, C215 yrkande 1, C223, C236, C311, C347 och So619 yrkande 28, tillkännage för regeringen.

Särskilt yttrande

Motioner som beretts förenklat, punkt 3 (s, v, mp)

Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Hillevi Larsson (s), Gunnar Sandberg (s), Egon Frid (v), Eva Sonidsson (s), Jan Lindholm (mp) och Fredrik Lundh (s) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. Då det gäller dessa förslag hänvisar vi till de senaste ställningstaganden som gjorts av företrädare för våra respektive partier i motsvarande frågor i betänkande 2008/09:CU26, i förekommande fall ihop med företrädare för andra partier. Vi vidhåller de synpunkter som förts fram men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande meningar i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2009

2009/10:Sk231 av Marie Engström m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bankernas ensidiga rätt att säga upp krediter.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en skärpning av betalningstider.

2009/10:C210 av Ann-Christin Ahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om hjälp vid skuldsanering.

2009/10:C215 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring i skuldsaneringslagen och i preskriptionslagen.

2009/10:C219 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om körförbud för bilar där böter och avgifter inte betalats av bilägaren.

2009/10:C223 av Anneli Särnblad och Kurt Kvarnström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av skuldsaneringslagen.

2009/10:C236 av Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om beräkning av förbehållsbeloppet vid skuldsanering.

2009/10:C238 av Christina Axelsson och Sonia Karlsson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av skyndsamma åtgärder för att minska antalet obetalda fordonsskulder.

2009/10:C267 av Birgitta Eriksson och Catharina Bråkenhielm (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om exekutiva auktioner av hem.

2009/10:C276 av Egon Frid m.fl. (v):

12. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring enligt vad som anförs i motionen om att en absolut preskriptionstid för civilrättsliga fordringar gentemot privatpersoner bör införas.
13. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring enligt vad som anförs i motionen om att kronofogden självmant ska kunna pröva frågan om en fordran som omfattas av en ansökan om verkställighet är preskriberad.
14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring enligt vad som anförs i motionen om att ett tak för högsta tillåtna räntesats när det gäller konsumtionskrediter bör införas.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av utskömningsbalken.
17. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring som innebär att de lagändringar som genomfördes genom regeringens proposition 2006/07:34 Förenklat utmätningförfarande förändras i enlighet med motionen.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av förbehållsbeloppet och återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att beloppet höjs.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta initiativ till att specificera vilka kostnader som ska anses ingå i normalbeloppet.

2009/10:C311 av Karl Gustav Abramsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en förenklad, schabloniserad löneutmätning bör införas.

2009/10:C317 av Ulrika Karlsson i Uppsala (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om konkurs och insolvens.

2009/10:C347 av Jörgen Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av situationen för överskuldsetta.

2009/10:C363 av Anders Hansson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en översyn av regelverket för nyregistrering av fordon bör ske.

2009/10:C383 av Andreas Norlén och Finn Bengtsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en ändring av utskömningsbalken vad gäller s.k. bilmålvakter.

2009/10:C385 av Andreas Norlén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en översyn av vilken myndighet som ska företräda staten som borgenär vid bl.a. företagsrekonstruktion.

2009/10:C403 av Otto von Arnold (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att villor ska undantas vid utmätning av bostad i de fall det finns barn boende på adressen.

2009/10:C406 av Allan Widman och Ulf Nilsson (båda fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om parkeringsmålvakter.

2009/10:C408 av Britta Rådström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bilmålvakter.

2009/10:C412 av Emma Carlsson Löfdahl (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa rättigheter för Kronofogdemyndigheten och polisen att omhänderta och försälja fordon som är belastade med skulder för felparkeringsavgifter, trängselskatter, fordonsskatter och trafikförsäkringspremier.

2009/10:C447 av Emma Henriksson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om förbehållsbeloppet för barn vid löneutmätning.

2009/10:C459 av Chatrine Pålsson Ahlgren och Andreas Norlén (kd, m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av tillsynen över konkursförvaltningen.

2009/10:C473 av Johan Pehrson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade möjligheter att driva in obetalda skatter och avgifter.

2009/10:C483 av Carina Moberg m.fl. (s):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om översyn av utsköningsbalkens regler.

2009/10:So619 av Ylva Johansson m.fl. (s):

28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om överskuldssatthet.